

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Mvndvs Et Mvndi Partes, Divinæ Bonitatis Ac Ivstitiæ
Præcones**

Stengel, Georg

Ingolstadt, 1645

Capvt II. Pleraque, quæ vulgò mala dicuntur, bona esse; aut in bonum
vsum posse adhiberi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52365)

Matth. 5.
10.
Ioan. 16.
33.

petiuntur; sententiâ prorsus diuinis litteris aduersâ, cùm, in illis, *beati*, vocetur, *qui propter justitiam, persecutionē patiuntur*; & *charissimi DEO dicantur, in Mundo, pressuram habituri*. Quod si perdenderent isti, minùs multò audacter quiritarent, quàm nunc quiritant, & linguam ad suos potiùs mores diuerterent, quàm ad accusandam diuinam bonitatem.

C A P V T. II.

Pleraque, qua vulgò mala dicuntur, bona esse; aut in bonum vsum, posse adhiberi.

§. I.

Cùm decuerit, Deum rerum naturis vim non inferre, multa inde necessario existere, que mala putantur.

AD communem Mundi Gubernatorem pertinet, eâdem lege, eâdemq; naturæ conditione, vti erga omnes, vt dici possit: *Rex Iuppiter omnibus idem*. Necesse igitur fuit, vt ignis vim vrendi æquè, ac lucendi; & omne corpus, ex elementis conflatū, perinde interitum suū, ac ortum haberet; neque ea, quæ ad rerum generationem atq; corruptionem spectant, pro-

prohiberetur. Hinc morbi, mortes, & multa, quæ mala vocantur, intercurrunt: quæ quando rerum naturis conuenienter condidit DEVS, non utiq; iratus fuit, cum non haberet, cui irasceretur. Vt sol omnibus lucem circūferret, moueri debuit; si moueri, occumbere. Nec enim rursus oriri posset, si non occūberet. Quare necessaria est noctis & diei vicissitudo. Nec homines hominibus, in officijs, in regnis, potestate succederent; si non decederent, qui ea prius habuere.

§. II.

Ea ipsa, quæ natura mala censentur, bonis in bonum prouenire.

Per hæc, æterna sapientia ita Mundum gubernandum iudicauit, ut quæ malis mala sunt, quia ipsi nesciunt uti, ea bonis bona fiant; & hinc isti uiuant, *sicut lilium inter spinas*; illi, sicut asinus inter apes. Hac de causa Gentes ita alloquitur Tertullianus: *Qui semel (DEVS) æternum iudicium destinauit, post seculi finem, non precipitat discretionem, quæ est conditio iudicij, ante seculi finem. Aequalis est interim, super omne hominum genus, & indulgens & increpitans. Communia voluit esse & commoda profanis, & incommoda suis; ut pari consortio omnes & lenita-*

Cant. 2. 2.

Tertull.
in Apo-
loget. ad-
uersus
Gent.
cap. 41.

nita-

14. Cap. II. Non omnia mala esse,

nitatem eius; & seueritatem experiremur: quia equitatem didicimus; apud ipsum, diligimus lenitatem; metumus seueritatem. Vos (Gentes) contra, utramque despicitis: & sequitur; ut omnes seculi plaga nobis, si forte in admonitionem, vobis in castigationem, a Deo obueniant. Atqui nos nullo modo ledimur: imprimis quia nihil nostra refert, in hoc auro, nisi de eo, quam celeriter, excedere. Dehinc, quia si quid aduersi infligitur, vestris meritis deputatur. Sed etsi aliqua nos quoque perstringunt, ut vobis coherentes; letamur magis, recognitione diuinarum predicationum, confirmantium scilicet fiduciam & fidem spei nostra. Sunt enim quasi arrha, aut diuinæ amicitiae symbolum; quæcunque nos inuitant; immo; tanquam calcarea, incitant, ut ad melioris vitæ brauium alacrius decurramus.

§. III.

Bona malis nocere, mala bonis prodesse, atque hoc pacto bona fieri.

Non igitur mala sunt, quæ mala vulgò censentur, nisi malis; quibus ipsa bona nocent; non tamen idcirco in malis numeranda. Vis videre, quo modo bona malis noceant? Aristotelem audi. *Ut homo, inquit, perfectionem nactus, animantium est optimus*

Aristot.
li. 1. Polit.
cap. 2.

timus; sic cum à lege iustitiæq; discessit, om-
 nium pessimus habetur: importunissima est enim
 armata iniustitia. At homo prudentia & vir-
 tute (hoc est, solertia in rebus agendis, &
 potestate, operandi) armatus est a natura,
 quibus maxime potest in res contrarias uti. Ita-
 que impie nefarius, atq; immanissimus, absq;
 virtute, (vera & morali) fit, & in venerem,
 & gulam turpissimus. Quis ingenium acre,
 rem malam vocet, quia eo male utitur Si-
 non, aut Ulysses? In se bona, semper ma-
 nent, nisi fine, & usu contagium trahant:
 non tamen idcirco nomen mutant. Quare
 neque illa debent *malorum* nomine damna-
 ri, quæ fine & usu sunt optima: neque ea
 bona nimium adorari, quæ, cum scopo &
 usu soleant pessimos facere, tamen sunt in
 summa, apud mortales, æstimatione, &
 fere sola bona nominari consueverunt. Si ta-
 men, etiã in his ipsis bonis dignoscendis,
 non errant. Quemadmodũ enim in specu-
 lis, quæ dextera sunt, sinistra; & quæ sinistra,
 dextera apparent; & nauigantibus rates sta-
 re, littora ambulare videntur; ita ijs, qui per-
 tueris sunt iudicio, mens vertigine titubat,
 & amantis DEI beneficia titulo *malorum*
 infamat. Quicquid à DEO est, bonum est,
 quia

quia

quia ipse bonus: si quid malum esse incipit, à nobis incipit bonis malè vtentibus. Paupertatem, inopiam matrimonium rixosum, morbos, mortem, mala vocas? Iniuriam facis: non enim sunt mala, quæ faciunt bonos, aut malis nos eripiunt. Repete veteres memorias, & inuenies plures, quos egestas ad moderationem, conuicia ad patientiam, inualetudo ad frugem reduxit. In tuummet sinum inspice, & cogita, quoties te angustia, curæ, dolores refrænârint in præcipitia iuentem? quoties ad DEVM adegerint trepidantem? An illa mala esse arbitraris, à quibus, à vitæ licentia, fuisti retractus, & ductus ad salutis fontem? Noli ergo, malorum nomine, res tibi tam bonas deuenustare. Quis agricola, sarculum, aratrum, stiuam, mala vocat? Sunt tamen illa laboris instrumentum, & fatigant illum. At sine illis, vt non ferit, ita nec metit.

§. IV.

A mundo excecatos secundùm faciem iudicare, non secundùm veritatem.

Fortunæ mancipia nominum ludibrijs pascuntur, &, inter summa bona, nominant res nocituras. Qui mente carent, apud
eos

eos fulgor extern⁹ primas partes agit. Chari⁹ illis est plumbū inauratū, quā plumbō inclusum aurum. Mū⁹sus suspicit captos cupiditatibus Reges, qui, catenatæ instar firmiæ, in purpura circumducuntur. Cōmū⁹nis hic est error: perfunctoriè pretia æstimantur. & pluris fit, quod apparet, quā quod est in recessu. Ideò & gemmæ negliguntur, quādo nō sunt ita politæ, vt splēdeant. Longè alia essent iudicia, si, detractis laruis, quæ latent, inspicerentur; nemo adoraret Charitatis pollicitationes; nemo crucis thesauros contemneret (qui profanis oculis nō ostenduntur) si lynx esset; immò nisi talpa esset. Nam multi *oculos habent, & non vident*, quid Pl. 113. 13. vel Mundus, vel DEVS condat.

§. V.

Socratis exterior vultus, & interior virtus, cum Silenis comparantur.

Alcibiades, apud Platonē, Socratis encomium dicturus, eū Silenis similē facit, quod is multò alius esset propiùs intuenti, quā summo habitu specièq; videretur. Quem, si de summa, quod dici solet, cute quis æstimmasset, nō emisset asse. Facies erat rusticana; taurinus aspectus; nares simæ, mucosq; plene. Sannionem quempiam, bardum, ac stupidū

Plato in
Cōuiuio.
Erasm.
Chil. 3.
Cent. 3.

B dixit

dixisses. Cultus neglectus, sermo simplex ac plebeius, & humilis, ut qui semper aurigas, cerdones, fullones, & fabros haberet in ore. Nam hinc ferè sumebat illas suas inductiones, quibus vrgebat in disputando. Fortunę tenuis vxor, qualē ne vilissimus quidē carbonarius ducere posset. Videbatur ineptus ad omnia Reipublicę munia; adeò, ut, quodā die, nescio quid, apud populū, adorsus agere, cum risu sit explosus. Deniq; jocus ille perpetuus nōnullā habebat morionis speciem. Cū, ea tēpestare, ad infaniā vsq;, ferueret, inter stultos, profitendi sapientiā ambitio, nec vnus esset Gorgias, qui, se nihil nescire, jactitaret, & ardelionib⁹ huiusmodi nusquā non referta essent omnia, solus hic homo, *vnū se scire, dictitabat, quòd nihil sciret.* Atqui, si Silenū hunc explicuisses, videlicet numen inuenisses potiùs, quàm hominē, animū ingentem, sublimem, ac verè Philosophicū, omniū rerū, pro quibus cæteri mortales currūt, nauigant, sudant, litigant, beligerantur, contemptorē; iniurijs omnibus superiorē, & in quē nullū omninò jus haberet fortuna, & vsq; adeò nihil timentem, ut mortem quoq; nulli non formidatam contempserit: in tātum, ut cicutam eodē biberit

rit vultu, quo vinū solet; vtq; iam moriens etiā in phædonem suū jocaretur, & sapiens oraculo, imò omnium mortaliū sapientissimus pronunciaretur.

§. VI.

Cur Socratem Alcibiades cum Silenis comparavit? eamq; comparisonem, in multas alias res competere.

Hunc talem, facie vilem, pectore incomparabilem, Alcibiades cum Silenis idcirco cōtulit; quia olim Sileni statuæ sectiles fuerunt, & ita concinnatæ, vt diduci & explicari possent. Clausæ ridiculam ac monstruosam tibicinis speciē habebant: apertæ subito numen ostendebant, vt artem sculptoris gratiorem jocosus faceret error. Imaginum autem istarum argumentum sumptum erat à ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinumq; Poëticorum morione. Ita nimirū non solūm multi hominum habitu, vultuq; longè minū præ se ferunt, quā in animo claudant; sed quā plurimæ res quoq; aliæ, in speciē, & primā, quod aiunt, fronte, malæ, viles, miserabiles videntur, quæ tamen interiūs, ac propiūs contemplanti, atque re ipsa sunt bonæ, pretiosæ, & admirabiles.

Quidquid, in omni genere rerum, præclarissimum est,

B 2 id,

id minùs in conspicuo est. In ipsa cognitione, semper germana rerum veritas altissimè latet, quæ nec facile, nec à multis deprehenditur. crassum vulgus, quoniam præposterè judicat, nimirù ex his, quæ maximè sensibus corporis obuia sunt, aestimans omnia, passim & labitur; & errat, ac falsis honorù & malorù simulachris deluditur.

In summa, prima mundi lex est: *QVÆRENDÆ FACULTATES, DEINDE VIRTVS*, cui è diametro oppositam tulit, qui dixit: *Querite primùm regnum Dei, & justitiam eius.*

Matth. 6.
33.

§. VII,

Flagella, & cruces visu horridas, & malas sensus, in recessu, bonas atq; utiles esse.

Hinc discipulis suis, & amicorum charissimis non promittit diuina sapientia fasces, non titulos honorù, non chlamydes & tiaras, non aureos annulos, & montes, & præcedentia longi agminis officia; sed opprobria, sed flagella, sed persecutiones. *Tradent vos, inquit, in Concilijs, & in Synagogis suis flagellabunt vos: & ad Præsides & Reges ducemini, propter me. itémque: Absq; Synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur se obsequium: prestare Deo. Et, in tēpore, inibi, apositū est: Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Mūdus, & DEI scientiã*

Matth. 10.
17.

Ioan. 16. 2.

entiã destitui scandalizantur; qui DEVM in-
 tus nôrunt, qui arcana iudicia, consiliaque
 DEI perscrutati sunt, in his rebus, ingentem
 agnoscunt thesaurum latitare. *Verbum enim* 1. Cor. 1, 18
Crucis pereuntibus quidem stultitia est, ijs autẽ,
qui salvi sũnt, id est, nobis, Dei virtus est. Scriptũ
est enim: Perdam sapientiam sapientiũ, & pru-
dentiam prudentiũ reprobabo. Vbi sapiens? vbi
scriba? vbi cõquisitor huius seculi? Nonne stul-
tam fecit Deus sapientiã huius mundi? Nã quia
in Dei sapiẽtia nõ cognouit Mũdus, per sapientiã,
Deum: placuit Deo, per stultitiã predicationis,
saluos facere credẽtes. An nõ enim mũdo stul-
 titia videtur, injurias, cõtumelias, dolores,
 calamitates vocare bona? & eos *beatos* pro- Matth. 5. 1.
 nũciare, *qui persecutionẽ patiũtur?* Et tamen
 diuina sapiẽtia ita loquitur, quæ etiã addit:
Beati estis, cũ maledixerint vobis, & persecuti
vos fuerint, & dixerint omne malũ, aduersum
vos, mētientes, propter me: gaudete & exultate,
quoniã merces vestra copiosa est in cœlis. Si bo-
 na est merces hæc, bon⁹ est labor, cui ea pro-
 mittitur, quia vtilis ad eã promerendã. Est
 enim vtile quoddam vtiq; bonũ; & tantò
 maius bonũ, si vtile est ad sumã beatitatẽ.

§. VIII.

Cur Deus, cũ bonus sit, mala esse, in
Mundo, sinat? Ne

Ne

Nemo dicat: si bonus est DEVS, cur mala permittit? cùm ea, quæ stulti mala putant, bona sint. Nemo dicat: vel potest DEVS facere, vt mundus careat ærumnis, & nō vult facere; vel nō potest miseras è terris removere: si non potest, ergo ipse miser est, quia impotens; si potest, & non arcet, ergo inuidus, aut malignus. Potest omninò DEVS, ex exilio patriã, è Caucaſo Paradifum, è terra coelum facere; sed non vult, hoc ipſo, quia optimus, & quia potētiffimus est. Nam ea ipſa, quæ mala putãtur, homini optima ſunt, ideò ea vult homini, ex ſua bonitate, DEVS: vt autē optima ſint, infinitæ ſapientiæ eius, potētia eſt: quæ vel inde eſt ſuſpicieda, quia è malis potest bona facere; per labores ad quietē ducere; per diſpēdia corporis, animę lucrum procurare; deniq; per ærumnas, ducere ad verã felicitatem. Quis præmiũ meretur, ſine labore? Quis coronaretur, niſi legitime certaret? Diuina ars eſt, hominē premere in hac vita, vt ad alteram erigatur; abſinthio terram reddere amarã, vt ad cœleſtem anhelet ſuauitatem, atq; ad dulces illos fontes, vnde ſcaturit veræ *torrēs voluptatis*. Denique, qui multis & grauibus huius æui malis vexatur, coniecturã dilcit facere, quæ, in inferno,

2. Tim. 2.
5.

Pl. 35. 9.

inferno, futura sit vis tormentorū. Ob has tales causas, si DEVS amicis suis mala imittit, nonne diligit? nonne vicissim & ipse diligendus est, & censendus bona potius, quam mala procurauisse? ac, ob vigilantissimam hanc sollicitudinē, paternamq; prouidentiam, beneficus potius, quam durus est appellandus? § IX.

Que malis, sua culpa, mala contingunt, ea, in diuinis oculis, tanquam ex iustitia orta, esse bona.

Quod si quidam mala malè sustinent, quia ipsi mali, iam multò minùs id, quod malum iudicant, Numini debēt attribuere, sed sibi. *In iudicijs, quae de Deo retuli, inquit Themistius, nihil aliud magis elucet beata illius natura, quam ipsa bonitas. Vnde & nomen illi fecimus, idq; tanquam omnium illustrissimum dignissimamq;. Quando & longi cui esse, & plures potentia superare, multis etiam animae expertibus inesse cernimus. Caterùm Homerus hoc nō rectè est opinatus, duo, in Ionis domo, dolia jace- re, fatis plena, unum bonis, alterum aduersis. Neq; enim malorū, in caelo, vllum est penu. Sed hinc illa huius dolij confusio, à luto nimirū, terraq; in qua versamur, nosq; illud implemus, & euacuamus; neq; puros fluere sinimus fontes il-*

Themist;
Orat. 16.

lorum celestium bonorū, quæ assidue, & indefa-
 rigabili animo suppeditat, ut Poësis Philosophica
 ait, bonorum ille largitor, equitatis promus, cui
 Iustitia, & recta lex assidet; cui Gratia: Euphro-
 syne, Aglaia, & Thalia amabilis assistunt; cui
 omnes ab humanitate appellationes sunt attri-
 butæ; ut sunt placidus, amicus, hospitalis, suppli-
 cum præses, urbiū custos, *SERVATOR*. Quid
 aliud multis verbis vult Themistius dicere,

Osee. 13. 9. quàm, quod apud Oseã est, *Perditio tua, Isra-
 èl, tantūmodo in me auxiliū tuū?* Poteras, eo-
 dē fine, missas à DEO cruces ferre, quo ipse
 eas vult ferri, & quo Sancti ferunt. Impati-
 entiã tuã tibi crucē malã reddidisti. Porro
 malis malè esse, quis indignè ferat? exedūt,
 quod sibimet intriuerūt. Et, si iustitia bonū
 quid est, pœna quoq; ipsa, quam iustitia im-
 probis infligit, bona erit; atq; ita efficitur, ut
 in impijs, in quibus aliud boni nihil est, saltē
 hoc diuinæ iustitiæ bonū inueniatur; quod,
 quando, sine emendatione eorum, irritum
 exit, est tamē alijs in exemplum, atq; hinc
 etiam bonum; quia malū, quod in vno ple-
 ctit, in altero impedit. Quanquam etiã sæ-
 pissimè è malis bonos facit, dū pœnam tan-
 quã à se promeritam, (atq; ibi, vbi sine erro-
 re æstimatur, hoc est, in conspectu altissimi,
 bonam)

bonam) subire nō detrectant. Grandia mala Dominus, per virum DEI, minatus erat Heli sacerdoti: *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut nō sit senex, in domo tua, omnibus diebus. Et videbis emulum tuum, in templo, in vniuersis prosperis Israël, &c. ut deficiat oculi tui, & tabescat anima tua, & pars magna domus tua morietur, cum ad virilem etatē venerit. Hoc autem erit tibi signum, quod venturū est duobus filiis tuis, Ophni & Phinees, in die vno, morientur ambo.* Hæc eadē confirmata sunt, per Samuelem. Quid autē Heli respondit? *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* Pluris fuit, in oculis Domini, bonum fuisse: licet, in oculis hominum, tanta congeries pœnarum mala esset. Ita mala pro malis recipiens paciēter, bonus esse cœpit. Quid DEO potest esse magis gloriosum, quàm ex malis tot bona facere?

1. Reg. 24
31.

§. X.

Quo modo mala bonis bona sint?

Enimuerò mala bonis bona esse, elegantissimè docet Saluianus Massiliensis Episcopus. *Aiunt, inquit, à Deo omnia prætermitti, quia nec coërceat malos, nec tueatur bonos, & ideo in hoc seculo deteriore admodum esse statum meliorum: bonos quidem esse in paupertate,*

Saluian, lib. 1. de vero iudicio, & prouidentia Dei,

B 5 malos

malos in abundantia: bonos in infirmitate, malos in fortitudine: bonos semper in luctu, malos semper in gaudio: bonos in miseria & abiectioe, malos in prosperitate & dignitate. Primum igitur ab ijs, qui hoc ita esse vel dolent, vel accusant, illud requiro de Sanctis, hoc est, de veris ac fidelibus Christianis, an de falsis & impostoribus doleant? si de falsis: superfluus dolor, qui malos doleant, non esse beatos. Cum utiq; quicunq; mali sunt, successu rerum deteriores fiant, gaudentes sibi nequitia studium bene succedere. Et ideo, vel ob hoc ipsum, miserrimi, esse debent; vel mali esse desistunt, vindicantes improbissimis questionibus nomē religionis, & preferentes ad sordidissimas negotiationes titulū sanctitatis: quorum negotijs, si miseria comparentur, minus sunt miseri, quam merētur: quia, in quibuslibet miserijs constituti, non sunt tamen tā miseri, quam mali. Nequaquam ergo pro his dolendum, quod non sint diuites, ac beati: multo autē pro sanctis minus: quia quamuis videantur ignorantibus esse miseri, tamen non possunt esse aliud, quam beati. Superfluum autem est, ut eos quispiam, vel infirmitate, vel paupertate, vel alijs istiusmodi rebus existimet esse miseros, quibus se illi confidunt esse felices. Nemo enim aliorum sensu miser est, sed suo. Et ideo non possunt, cuiusquam falso iudicio,

dicio,

dicio, esse miseri, qui sunt verè suà conscientia beati, nulli enim, ut opinor, beatiore sunt, quam qui ex sententià suà atq; voto agunt. Humiles sunt religiosi? hoc volūt: pauperes sunt, pauperie delectantur: sine ambitione? ambitum respuunt: inhonori sunt? honorem respuunt: lugent? lugere gestiunt: infirmi sunt? infirmitate letatur; cū enim, inquit Apostolus, infirmor, tūc potens sum, nec immeritò sic arbitratur, ad quem Deus ipse sic loquitur: sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Nequaquam ergo nobis hæc dolenda est afflictio infirmitatum, quam intelligimus matrem esse virtutum. Itaq; quidquid illud fuerit, quicumq; verè religiosi sunt, beati esse, dicendi sunt, quia, inter quantumlibet aspera, nulli beatiore sunt, quam qui hoc sunt, quod volunt. Hæc ille.

§. XI.

Ab hominum impatientia cælum & terram, & omnia Mundi elementa accusari; & hac accusatione mundi Conditorem ipsum perstringi; qui tamen tam bonus est, ut doceat nos, & de peccatis bonum elicere.

Ex quibus huc vsq; dictis deducitur, à nemine Fortunam conditionemq; suam, aut cælum accusari oportere, quasi malo astro
natus

natus sit. Præterquam enim, quòd plurima astris ascribantur falsò, ea tamen ipsa, quæ verè ijs attribuuntur, bona potiùs, quàm mala debèt appellari; quod etiã de ceteris mûdi partibus est arbitrandum. Quemadmodû enim sût qui, prætermisâ cæli magnitudine, velocitate, venustate, luce, splendore, vicissitudine, ornatu, benigno influxu, vsu siderû ad nauigationes, ac multiplici vtilitate, Saturni rigore, aut furorè sibi à Marte ingenitum accusant: ita etiã reperiuntur homines, qui iam ignè, iam aërem, iam aquas, iã ipsas terras execratur, in quibus aliquid sunt passi: quasi velint, hæc ipsa elemèta è medio tolli; atq; adeò mundû ipsum destrui, in tâtas à DEO vtilitates conditû. Destructis enim partibus, necesse esse, destrui mundû. Eò impatientia mortaliû progreditur, vt sapientissimû Vniuersi opificè, in vicè laudis, carpere, imò & corrigere tentet: non iã sus Mineruam docès, sed incredibilis amètia DEVM infinitè sapientè. Cuius tam imensa est bonitas, vt nos doceat, posse etiam ex ipsis peccatis bonû elici. *Hæc sunt*, ait S. Augustinus, *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius, & tam sapienter exquisita, vt, eum Angelica & humana natura peccasset, id est,*

S. Augustin. in
Enchirid.
cap. 100.

Hæc sunt, ait S. Augustinus, *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius, & tam sapienter exquisita, vt, eum Angelica & humana natura peccasset, id est,*

est, non quod ille, sed quod voluit ipsa, fecisset, etiã
 per eandem creaturæ voluntatem, qua factum
 est, quod Creator noluit, impletet ipse, quod vo-
 luit, **BENE UTENS MALIS** (& quidem
 simpliciter ac summè malis, nempe peccatis)
 tanquam summè bonus, ad eorum damnatio-
 nem: quæ est actus justitiæ scelera vindican-
 tis. Hanc justitiam si imitatur Magistratus,
 & Superiores, vel quicumq; potestate in a-
 lios pollent, utitur & ipsi veris malis benè.
 Nam occasione peccatorum, cælum meren-
 tur; sicut & illi, quos aliorum injuriæ & ty-
 rannis ad martyrium exercet. Deniq; nemo
 est, qui non possit, ex ipsis aliorum vitijs,
 virtutem discere. Audi perfectionis magi-
 strum. *Illam, ait, studeas magis cauere & vincere,*
qua tibi frequentius, in alijs, displicent. Ubique
profectum tuum capias: ut, si bona exempla
videas, vel audias, ad imitandum accendaris.
Si quid autem reprehensibile consideraueris, ca-
ue, ne idem facias; aut si aliquando fecisti, ci-
tius emendare studeas. Si culpæ malū prodes-
se potest, quantò magis malum naturæ?

Thom.
 de Kemp.
 lib. 1. de
 imit. c. 25.

§. XII.

Summarium quoddam rerum, in mūdo occur-
rentium, de quibus homines queruntur.

Sed descendamus ad peculiariora, quæ sunt
 naturæ,

naturæ, & vulgò simpliciter mala existimã-
 tur, atq; per certas classes, exemplis histo-
 rijsque judicia æquissima DEI demonstre-
 mus, eamúsque primùm per ea, quæ extra
 hominem sunt; vt de cœlo fulmina, gran-
 dines, tempestates; & quæ cœli, aërisque
 (quippeni & ignium?) injuriæ appellan-
 rur: per pericula aquarum, & terrarum;
 item per inopias, paupertatem, matrimo-
 nia mala: per monstra, è matrimonijs nata,
 aut certè per monstrosas natorum defor-
 mitates: nec non per hominum afflictorum
 & affligentium infamias, & calumnias, in-
 fidiásque. Tum, quæ cruciant in proprio
 corpore, consideremus; vt sunt morbi, vul-
 nera, truncationes, neces, immaturæ ac vi-
 olentæ; itémque quæ communitatem to-
 tam inuadunt, ac plures depopulantur, vt
 fames, pestes, bella. Denique quæ animam
 ipsam potissimùm affligunt, vt graues ten-
 tationes, desperationes, malæ mortes. quæ
 omnia sunt in mundo; omnia sunt, DEO
 justissimè vel immittente, vel permittente.
 cuius æquissimam voluntatem vel tempus
 reuelat, vel fides & ratio approbat, vel hi-
 storia narrat; dum ipsâ culpæ vituperatio-
 ne, pœnæ justitiam comendat. *Vinam tibi,*

ô Le.

ô Lector (ad quem verba Mercurij ad filiũ
facta trãfero) *Vtinã tibi daretur facultas, ut
alarũ adminiculo in sublimẽ aëris plagã volares,*
mediãq; inter cœlum ac terrã, regionem sor-
titus, conspiceres terrã quidem soliditatẽ, maris
diffusionem, fluxum fluminum, aëris amplitu-
dinem, ignis arctã celeritatem. O felicissimũ,
fili, spectaculo, ô beatissimã visionem! Si-
quidem vno luminũ motu, seriem totius mun-
di comprehenderes, immobilem q; factorem con-
stitutum, latentem quoque perspicuum cerneres.

C A P V T. III.

DE opera iudiciaq; etiam in Fulminibus,
& igne, & aëre; & reliquis iratis mun-
di elementis, esse laudanda.

§. I.

Momorum, contra mundi partes,
querela.

AM est abundans Numinis boni-
tas, vt non solum in Filium, ac S.
Spiritus redundãrit, sed etiam in
creaturas, velut extra familiã,
sefe effuderit, hominẽq; condiderit, ho-
minisq; causã, cœtera omnia; vt existèrent,
de quibus, & in quos esset liberalis. Quod si
totus mundus, hominis causã, factus est,
partes